

Л.Д. Забродська, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Б.Є. Голуб, студ. (*ХДУХТ, Харків*)

А.В. Гордієнко, студ. (*ХДУХТ, Харків*)

КОНЦЕПЦІЯ ЖИТТЄЗДАТНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯК НОВА ПАРАДИГМА МЕНЕДЖМЕНТУ

Однім з головних завдань систем управління підприємства є підтримка її внутрішньої стабільності в умовах нестабільного змінного навколишнього середовища. Керуюча система повинна мати можливість автоматично виправити порушений баланс внутрішнього стану керованої системи, незалежно від причини порушення за рахунок: по-перше, забезпечення взаємодії всіх підрозділів для досягнення спільної мети підприємства при їх відносній автономності; по-друге, забезпечення оперативної зміни структури підприємства на підґрунті внутрішньої і зовнішньої інформації для підтримки внутрішньої рівноваги, тобто адаптацію до мінливих умов зовнішнього середовища.

Проблема забезпечення життєздатності соціально-економічних систем останнім часом займає одне з провідних місць в теорії і практиці управління підприємством. Це пояснюється рядом причин.

По-перше, будучи відкритою системою, підприємство відчуває на собі наслідки наростаючої нестабільності середовища, в якому воно функціонує. За оцінками фахівців, рівень нестабільності середовища, який визначається ступенем звичності, потребує вирішення проблем відповідно швидкості змін, що відбуваються, і реакції підприємства на них, а також ступенем передбачуваності майбутнього. За рекомендаціями І. Ансоффа [1] рівень нестабільності середовища в теперішній час у більшості галузей складає 3,5–4,5 бали за п'ятибальною шкалою нестабільності.

По-друге, підприємствам доводиться приймати рішення в умовах невизначеності і ризику, оскільки домінуючі чинники, що визначають характер управлінських рішень, постійно змінюються, а це вимагає від підприємства забезпечення зовнішньої і внутрішньої гнучкості.

По-третє, рівень адаптованості управлінського механізму до роботи в не завжди сприятливих нових економічних, соціальних і політичних умовах, включаючи рівень знання і використання на практиці сучасних методів підприємницької аналізу та управління, в даний час значно нижчий, ніж того вимагають ринкові умови.

У зв'язку з цим виникає необхідність створення якісно нової системи управління, яка б задовольняла вимогу закону необхідної різноманітності. Таким чином, необхідно здійснити перехід від класичної схеми управління до моделі життєздатної системи управління. Отже, серед теоретичних концепцій в галузі управління та менеджменту набуває особливої значущості для сучасного стану економіки в Україні та функціонування підприємств в умовах розвитку кризи концепція життєздатної системи, розроблена Стаффордом Біром [2].

Життєздатна система – це система, яка має здатність збереження і підтримання самостійного існування. Такі системи мають власний механізм для самостійного вирішення проблем. Для того щоб система залишалася життєздатною, вона повинна мати не тільки здатність відповідати на події, що відбувалися раніше, але й потенціал для реагування на несподівані, як правило, незнайомі події. Здатність адаптації до мінливого зовнішнього середовища є відмінною ознакою життєздатної системи. Структура моделі життєздатної системи базується на принципах необхідності балансувати між автономією підрозділів і їх підпорядкованістю центру, постійно уточнюючи завдання і удосконалюючи ресурсний потенціал.

Оцінка поточної життєздатності підприємства в умовах змінного зовнішнього оточення проводиться на основі визначення ступеня відповідності потенціалу підприємства зовнішнім збуренням і необхідності здійснення прогнозування можливих змін цих характеристик на перспективу. Для цього використовуються методи, які дозволяють оцінити минулі коливання показників стану системи і зовнішніх впливів, і на цій основі прогнозувати їх майбутні коливання, а також методи, що дозволяють виявити причини коливань і оцінювати вплив зміни різних факторів на показники функціонування підприємства.

Виходячи з цього, проблема формування життєздатних систем вимагає створення такої системи управління, яка могла б бути досить чутливою до трансформацій зовнішнього середовища і забезпечувати необхідний рівень організаційної та економічної мобільності і гнучкості підприємства для його виживання в складній і швидкоплинній обстановці.

Список джерел інформації

1. Ансофф. И. Стратегическое управление. [Электронный ресурс] / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 303 с. – Режим доступа : www.klex.ru/5yt.
2. Stafford Beer and viable systems in the XXI century [Electronic resource] // Presented at the Metaphorum-2006 conference. – Available at : <http://www.metaphorum.org>